

mladinska raziskovalna naloga

PREZIMOVANJE PTIC V STRUNJANSKI LAGUNI

Aleksander BAKIČ, Janja ČESNIK, Matjaž DRINOVEC, Dušanka ĐUKIČ, Aleksander HRVATIN, Taja JEREB,
Andreja JURAGA, Neža LIPOVEC, Domen MAZALIN in Marjetka ZADNIK
Gimnazija Piran, 66330 Piran, SLO

Mentorji: Tihomir Makovec, Jana Crnošija in mag. Lovrenc Lipej

IZVLEČEK

Na podlagi dvomesečnega vsakodnevnega opazovanja ptic pozimi 1995 smo ugotovili, da je Strunjanska laguna pomembno prezimovališče za nekatere vrste ptic. V obravnavanem obdobju smo opazovali 14 vrst močvirskih in morskih ptic. Za črno lisko (*Fulica atra*) predstavlja velika laguna za Sečoveljskimi solinami najpomembnejše prezimovališče, saj tam prezimuje četrtnina vseh, na slovenski obali, prezimujočih osebkov.

Ključne besede: ptice, prezimovanje, Strunjanska laguna, črna liska, *Fulica atra*
Key words: birds, wintering, Strunjan lagoon, Coot, *Fulica atra*

UVOD

Flišna obala je zaradi mehke kamnine na prvi pogled manj privlačna od belega apnenca, ima pa nekaj naravnih posebnosti. Na Strunjanskem polotoku je ostal košček nedotaknjene morske obale, ki ga uokvirja visoka prepadna stena - najobsežnejši klif na vsej jadranski obali. Mesečev zaliv je poleg vseh izjemnih naravnih danosti tudi pravi ptičji paradiz in nepogrešljiva postaja za selivke jeseni in spomladi.

Strunjanski zaliv je naravni spomenik (Hojer *et al.*, 1984). V to območje spada: laguna, klif od solin do Simonovega zaliva s približno 50 m varovalne meje - razširitev na Punt, zožitev ob vinogradu na rtu Ronček - ter obalno morje od klifa navzven v dvokilometrskem pasu. Podnebje tega območja označujejo izrazito sredozemske značilnosti, ki se izražajo v zelo toplih poletjih in milih zimah. Poletne temperature so zelo visoke, najhladneje pa je v januarju in februarju.

Zaradi svojega geografskega položaja in podnebja ima Strunjanski zaliv idealne pogoje in razmere za bivanje in razmnoževanje morske in kopenske favne (Avčin *et al.*, 1971). V strunjanskem rezervatu se tako pojavljajo različne vrste ptic selivk in stalnic (Škornik *et*

al., 1990), ki drugod po svetu (in tudi v Sloveniji) izgubljajo svoja bivališča.

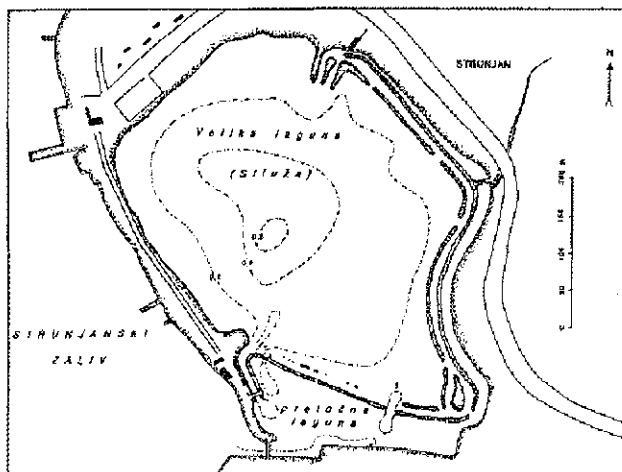
V nalogi smo želeli zbrati podatke o prezimovanju ptic v Strunjanski laguni. Tovrstni podatki so za Slovensko Istro deloma objavljeni le za Sečoveljske soline (Škornik *et al.*, 1990) in Škocjanski zatok (Geister, 1987; Škornik, 1987, Škornik *et al.*, 1990)

OPIS OBRAVNAVANEGA OBMOČJA

Velika in pretočna laguna

Velika laguna leži vzhodno od morja in severno od solin (sl. 1). Je osrednji del celotnega zaliva. Voda v plitvi laguni (globina od 30 do 50 cm) miruje in je razmeroma topla. Na veliko laguno je s pretočnimi kanali vezana pretočna laguna, ki je edina povezava velike lagune z morjem. Zaradi ozkih prelivnih mest se voda počasi menjava, ponavadi pa ta izmenjava ni popolna (Vukovič, 1986). Vzhodni kanali so najgloblji.

V pretočni laguni se voda stalno giblje. Predstavlja nekoliko razširjen pretočni kanal med morjem in veliko laguno (Vukovič, 1986).

Slika 1: Obravnavano območje.
Figure 1: Study area.

Flora in vegetacija

V pretočni laguni uspevajo nekatere morske cvetnice in zelene alge, ki so pritrjene na kamne in jih najdemo tudi v morju. Laguno obkrožajo umetni nasadi borovcev, ob brežinah pa uspeva ločje in trstišče. Na lagunskih brežinah najdemo tudi slanuše ali halofite kot so: gmičasti členkar (*Arthrocnemum fruticosum*), navadna lobodka (*Suaeda maritima*), morski koprc (*Crithmum maritimum*), navadni lobodovec (*Halimione portulacoides*), ozkolistna mrežica (*Limonium angustifolium*), močvirska slanovka (*Puccinellia palustris*) in tatarska loboda (*Atriplex tatarica*) (Kaligarič, 1990).

Strunjanski zaliv v preteklosti

Že v 19. stoletju so celoten Strunjanski zaliv zasedale soline. Sedaj je aktiven le še manjši del nekdanjega območja, ki ga predstavljajo predizsušitveni zbiralniki (36-80%) in kristalizacijski bazeni. Sedanja velika laguna, ki je neaktivna, je pravzaprav nekdanji poglobljeni kanal, v katerem so prezimovale ribe lagunarne ribogojnice. Danes je notranji nasip porušen, kanal pa pretežno zasut.

METODIKA IN MATERIAL

V obdobju od 23. januarja do 23. marca smo vsak dan eno ali dve uri pred sončnim zahodom (ne glede na vremenske razmere) obiskovali Strunjansko laguno. Ptice smo šteli s pomočjo daljnogledov in teleskopa iz dveh opazovalnih točk (A - laguna in B - Strunjanski zaliv). Štetje smo dvakrat ponovili in na podlagi dobljenih podatkov izračunali povprečno število predstavnikov ene vrste. Obravnavano obdobje od 23. 01. do 23. 03. 1995 (59 dni) smo zaradi lažje obravnave razdelili v dvanajst pentad (petdnevni intervalov).

Pri določevanju ptic smo uporabljali določevalne ključe (Cerny & Drchal, 1973; Gregori & Krečič, 1979). Če vrste nismo prepoznali v določevalnem ključu, smo si ptico skicirali in se v naslednjih dneh o pravilnosti determinacije posvetovali z mentorji. Ptice smo tudi fotografirali in posneli z video kamero. Sočasno smo zbirali informacije o stanju vremena in uri sončnega zahoda v dnevnem časopisju.

REZULTATI IN DISKUSIJA

V obravnavanem obdobju smo v veliki laguni in Strunjanskem zalivu opazovali in prešteli 14 vrst ptic. Pri seznamu nismo upoštevali ptic pevk in druge redove ptic, ki niso vezane na lagunski biotop oziroma se na njem ne zadržujejo. Pri določevanju nismo imeli večjih težav. V popisu vrst upoštevamo samo vrste, ki so se dokaj redno pojavljale v veliki laguni. Tako ne obravnavamo velike bele čaplje (*Egretta alba*), race sivke (*Aythya ferina*) in črnogrelega ponirka (*Podiceps nigricollis*), ki so se pojavljali le v nekaj primerih. Prav tako ne obravnavamo vrst, ki smo jih opazovali na morski površini ali na bojah.

Popis vrst

1. Mali ponirek (*Tachybaptus ruficollis*)

Mali ponirek se je pojavljal občasno, vendar skozi celotno obdobje raziskovalne naloge. Največ osebkov je bilo opaženo 24. in 25. 2. 1995. Sklepamo, da mali ponirek ne prezimuje v Strunjanski laguni, ampak se v njej ustavlja le občasno.

2. Raca mlakarica (*Anas platyrhynchos*)

Raco mlakarico smo opazovali skozi celotno obravnavano obdobje, zato smatramo, da ta ptica preživi celotno zimo na območju Strunjanske lagune. Največ osebkov - 27, smo opazovali 5. februarja.

3. Vodomec (*Alcedo atthis*)

Vodomca smo v trajanju naloge opažali velikokrat, vendar skoraj vedno posamič ali kvečjemu dva osebka. Navadno je prežal na plen iz osamljenih trstik, ki so mogle iz vode.

4. Črna liska (*Fulica atra*)

Črna liska je bila prisotna skozi celotno obravnavano obdobje. Na začetku je bilo okoli 150 prezimujočih lisk, po 6. pentadi pa je pričelo število postopoma upadati. Na koncu obravnavanega obdobja, ki sovpada z začetkom pomladi, je število prezimujočih črnih lisk upadlo na 39 osebkov (23. 3. 1995)(sl. 2). Največ

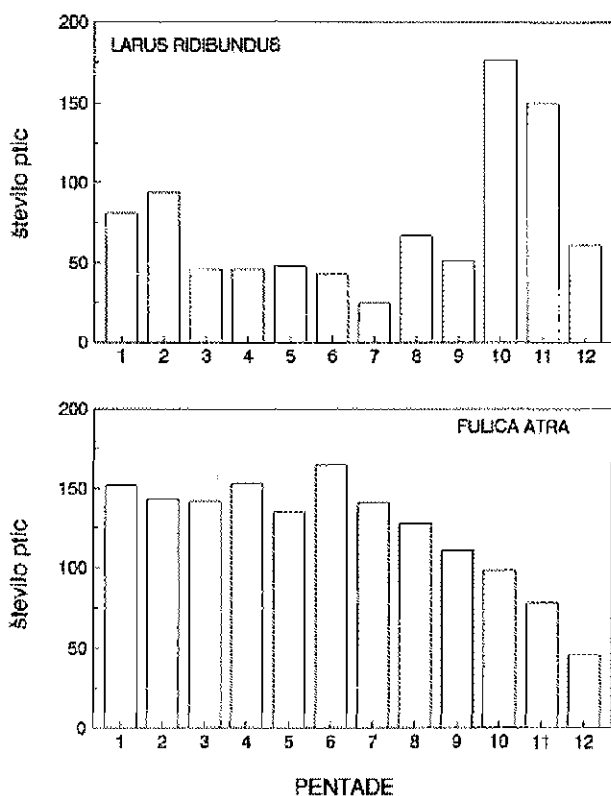
osebkov smo opazovali 18. 2. 1995, ko je v veliki laguni počivalo 181 črnih lisk. Opazovali smo jih le v veliki laguni, kjer so se prehranjevale v manjših skupinah. Za to vrsto ptice lahko rečemo, da preživi celotno zimo v Strunjanski laguni.

5. Rečni galeb (*Larus ridibundus*)

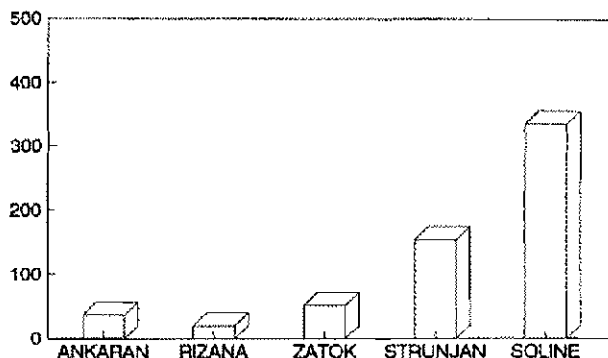
Tudi rečni galebi so prisotni skozi celotno obravnavano obdobje. Na začetku obravnavanega obdobja smo opazovali manj kot sto primerkov, po obdobju desete pentade pa je začelo njihovo število naraščati (sl. 2). Enajstega marca smo prešteli kar 276 rečnih galebov v veliki laguni. Sodeč po naših podatkih tudi rečni galeb prezimuje v veliki laguni.

6. Rumenonogi galeb (*Larus cachinnans*)

Rumenonogi galeb se je v sorazmerno majhnem številu pojavljal ves čas trajanja raziskovalne naloge. Največ, 12 osebkov smo prešteli v dvanajsti pentadi (18. 3. - 23. 3. 1995). Veliko več jih je bilo na morju.

Slika 2: Število prezimujočih (po posameznih pentadah) rečnih galebov (*Larus ridibundus*) in črnih lisk (*Fulica atra*) v obravnavanem obdobju v Strunjanski laguni.
Figure 2: Number of wintering Black-headed Gulls (*Larus ridibundus*) and Coots (*Fulica atra*) in the studied period at Strunjan Lagoon.

Slika 3: Število prezimujočih črnih lisk (*Fulica atra*) v obalnih mokriščih Slovenije sredi februarja 1995.
Figure 3: Number of wintering Coots (*Fulica atra*) on Slovenian coastal wetlands in mid February 1995.

7. Mala bela čaplja (*Egretta garzetta*)

Malo belo čapljo smo videvali v celotnem obdobju raziskovalne naloge. Največ ptic je bilo opaženih v marcu, ko smo opazovali 10 malih belih čapelj. Tudi za to ptico lahko domnevamo, da prezimuje v Strunjanski laguni.

8. Siva čaplja (*Ardea cinerea*)

Maloštevilne sive Čaplje so se pojavljale v celotnem obravnavanem obdobju.

Navadno so prežale za plenom v družbi z malimi belimi čapljami v sredi velike lagune.

- Mali ponirek (*Tachybaptus ruficollis*)
- Črnogrlji ponirek (*Podiceps nigricollis*)
- Čopasti ponirek (*Podiceps cristatus*) *
- Sivogrlji ponirek (*Podiceps grisegena*) *
- Siva čaplja (*Ardea cinerea*)
- Mala bela čaplja (*Egretta garzetta*)
- Velika bela čaplja (*Egretta alba*)
- Raca mlakarica (*Anas platyrhynchos*)
- Raca sivka (*Aythya ferina*)
- Črna liska (*Fulica atra*)
- Rečni galeb (*Larus ridibundus*)
- Rumenonogi galeb (*Larus cachinnans*)
- Veliki kormoran (*Phalacrocorax carbo*) *
- Vodomec (*Alcedo atthis*)

Tabela 1: Seznam opaženih vrst ptic v veliki laguni in Strunjanskem zalivu v obravnavanem obdobju. Vrste, opazovane le v zalivu so označene z zvezdico.
Table 1: Checklist of bird species, observed in the Great lagoon and in the Strunjan Bay. Bird species, observed only in the bay are denoted with the asterisk.

Pomen Strunjanske lagune

Naši podatki kažejo, da je Strunjanska laguna pomembna predvsem kot prezimovališče za črne liske in rečne galebe. Proti koncu zime je očiten trend upadanja števila črnih lisik, ko se osebkovi verjetno razkropijo in se začnejo vračati proti svojim gnezdiščem. Primerjava števila prezimujočih črnih lisik na različnih obalnih mokriščih celotne Slovenske Istre je pokazala, da v Strunjanski laguni prezimuje četrtnina vseh, na obali prezimujočih ptic. Glavnina teh ptic prezimuje v Sečoveljskih solinah in Strunjanski laguni, ki skupaj predstavljata več kot 80% celotne populacije prezimujočih

črnih lisik (sl. 3). Kaže, da so vodna telesa nekdanjih solin najprimernejša prezimovališča za ptice. Obe jezera v Fiesi sta s tega vidika skoraj nepomembni, saj nismo opazili niti ene črne liske. V Škocjanskem zatoku, za katerega je znano, da je bil včasih najpomembnejša lokaliteta za prezimujoče črne liske v Sloveniji, saj je tam prezimovalo tudi do 3500 osebkov (Škornik, 1987), je bilo v letu 1995 opaženih le 52 ptic.

Za druge ptice je Strunjanska laguna pomembna kot počivališče ali pa prostor, kjer iščejo hrano. To velja predvsem za čaplje, malega ponirka in vodomca, ki so v laguni prezalili na plen.

RIASSUNTO

*Dopo due mesi di osservazioni quotidiane nell'inverno del 1995, abbiamo constatato che la Laguna di Strugnano rappresenta un'importante zona di svernamento per alcune specie di uccelli. Nel periodo in questione abbiamo osservato 14 specie di uccelli marini e di palude. Per la folaga (*Fulica atra*), la grande laguna alle spalle delle saline di Sicciole rappresenta la più importante zona di svernamento. In questo luogo, infatti sverna un quarto di tutti gli individui che trascorrono l'inverno sulla costa slovena.*

LITERATURA

Avčin, A., I. Keržan, L. Kubik, N. Meith-Avčin, J. Štirn, P. Tušnik, T. Valentincič, B. Vrišer & A. Vukovič. 1971. Akvatični ekosistemi v Strunjanskem zalivu. Preliminarno poročilo. Ljubljana.
Cerny, W. & K. Drchal. 1973. Welcher Vogel ist das? Kosmos Naturführer. Praga.
Geister, I. 1987. Prezimovanje in prelet ptic v Škocjanskem zatoku in Zalivu Polje pri Kopru. Varstvo narave 13: 59-68.
Gregori, J. & I. Krečič. 1979. Naši ptiči. DZS. Ljubljana.
Hojer, S., B. Kržan, M. Ravnik & D. Tomšič. 1984.

Strunjan - naravna in kulturna dediščina. Piran.

Kaligarič, M. 1990. Botanična podlaga za naravovarstveno vrednotenje Slovenske Istre. Varstvo narave 16: 17-44.

Škornik, I. 1987. Prezimovanje črne liske *Fulica atra* v Škocjanskem zatoku v letih 1982-1986. *Acrocephalus* 7(33): 31-36.

Škornik, I., T. Makovec & M. Miklavc. 1990. Favniški pregled ptic slovenske obale. Varstvo narave 16: 49-99.

Vukovič, A. 1986. Vpliv fekalnih odpadnih voda na vegetacijo lagunarnih področij. Doktorska disertacija. Univerza v Ljubljani.